

vzdržuje jedinstvo mej konservativci, posebno mej konservativnimi Nemci in Slovani. To pa ni tako lahko. V nemškem konservativnem taboru jih je že mnogo, ki niso posebno navdušeni za sodelovanje s Slovani; zlasti ker se jim po nemških časopisih rado očita, da so izdajalci nemštva. Mnogi Slovani pa tudi niso prav za družbo nemških konservativcev, ker vidijo, da poslednji semtertja nimajo povsem pravega razuma za naše težnje. Posebno radikalnejši slovanski življi se domišljajo, da bi sami več dosegli. Pri taci razmerah je treba odločne volje, da se vzdržuje disciplina. Tako odločno voljo pa kaže povsod grof Hohenwart, nekateri ga imajo celo za preveč brezozirnega, in mu očitajo, da terorizuje druge. Njegova jeklena volja je pa le prepotrebna.

S kako škodoželjnostjo so že tolikrat nemški liberalci napovedovali razpad Hohenwartovega kluba. S kakim veseljem so naznanili vsak razpor, ki se je pojavil v tem klubu. Ta klub je ovira, da se levičarjem ne izpolnijo njih želje. Da je razpal ta klub, pa bi že davno vodil krmilo vitez Chlumecky ali pa Plener. Grof Hohenwart si je znal posebno ohraniti dobre odnošaje s Poljaki. Ti dobri odnošaji so posebno v sedanjem času velikega pomena. Da Poljaki tako odločno ne zahtevajo, da mora biti Hohenwartov klub v novi večini, pa bi se sedaj osnovala nam nasprotna liberalna večina in nemško gospodstvo bi bilo utrjeno v naši državni polovici izimši Galicijo, kjer bi se prepustilo prvenstvo Poljakom.

Hohenwartova politika bi pa imela še več uspeha, da se ni pokazal razpor mej Čehi. V začetku Taaffejeve vlade je bilo vse v najboljšem tiru, da Slovani pridemo do narodne enakopravnosti. Samo zahteva po češkem državnem pravu bi se bila morala umakniti z dnevnega reda, ker je grof Taaffe želel vladati po sedanji ustavi in je to tudi bila želja družih višjih krogov. Mladočehi so pa videli v tem priložnost, da pridejo do večje veljave. Začeli so agitacije za češko državno pravo in na ta način izpodkopavati tla Staročehom. Začetek tega gibanja na Češkem je tudi začetek slabše dobe za nas avstrijske Slované. Vlada je pa s svojimi nespretnimi naredbami le še pospešila to gibanje. Vsled mladočeškega gibanja je konservativna stranka izgubila večino v državnem zboru in levica je prišla do sedanje veljave.

Da ni Mladočehov, bi gotovo levičarji dandanes ne imeli takega vpliva, da grofu Taaffeju skoro zapovedujejo, kaj naj vsprejme v svoj program, kaj naj pa izpusti. Mi mislimo, da največji obožavatelji Mladočehov in sploh radikalnega slovanskega gibanja, že danes spoznavajo, da so se zelo varali, ko so si od mladočeškega gibanja obetali zlate gradove.

Sedanji položaj je jako težaven za avstrijske Slované. Levičarji napenjajo vse sile, da bi dobili vso moč v roko in potem tudi uzakonili prvenstvo nemštva v Avstriji. V takem resnem času je pa treba nam Slovanom in konservativcem spretnega vodje bolj kakor kadar koli, za to pa ob sedemdesetletnici grofu Hohenwartu želimo, da ga Bog ohrani še dolgo zdravega in

čvrstega, da bi še dolgo vodil konservativno stranko avstrijsko in jo s svojo odločnostjo, vztrajnostjo in državniško previdnostjo pripeljal do zmage. Od uspeha njegove politike pričakujemo Slovenci, temveč dobrega, ker so mej njim in nami Slovenci tesnejše vezi, kakor s kakim drugim slovanskim narodom. Grof Hohenwart se je rodil v Ljubljani in že skoro dvajset let zastopa Slovence v državnem zboru. Hohenwart je torej v nekem oziru naš in njegova slava je naša slava, njegova zmaga naša zmaga.

Nova večina.

III.

V soboto zvečer je vlada predložila trem velikim klubom program za novo večino. Ta program je bistveno tak, kakor smo že poprej poročali in se tako le glasi:

„Najvišji prestolni govor z dné 11. aprila 1891. leta izraža upanje, da bode tekoče zasedanje državnega zbora doba uspešnega dela, in vabi vse tiste, ki so prepričani, da je nad posamičnimi strankami skupnost, država in narod, da strankarske težnje ne smejo ovirati skrbi za te najvišje koristi. Da se ustrezne tem intencijam najvišjega prestolnega govora, je po storjenih skušnjah potrebno, da tiste stranke in poslanci, kateri hočejo s patrijotično blagovoljnostjo slediti temu klicu, se kako približajo in si tako zagotové primerni in uspešni razvoj parlamentarnega delovanja. Vlada obrača se torej do tistih parlamentarnih činiteljev, kateri pritrjujejo nazorom najvišjega prestolnega govora, da v interesu skupnosti popusté strankarske težnje, kakor so že to storili z enoglasnim sklepom, kako naj se odgovori na prestolni govor. Da pa oni parlamentarni činitelji, kateri pridejo v poštev za tako približanje po svojih nazorih o državnih zadevah, dobro spoznajo namere vlade in se po tem odločijo za tako zblizanje, zmatra vlada za svojo dolžnost, da, ozirajoč se na izjavo dano v seji dné 8. aprila 1892, jasno izreče nazore, ki jo vodijo. Kakor je vlada pripravljena, v zmyslu od delegacije povsem odobrene vnane politike avstro-ogerskega cesarstva moč in veljavo države z vsemi sredstvi varovati in pospeševati, toraj tudi vse storiti za razvoj brambene sile, ravno tako se brezpogojno drži sedanjih zakonito vravnanih razmer k ogerski državni polovici, s katerimi se je organizacija države trajno dovršila. Vlada stoji trdno na podlagi ustave ž njenimi temeljnimi načeli in v spremembo teh temeljnih načel ne bode dovolila. Ustava je trdna podlaga za razvoj vsega političnega življenja. Na tej podlagi se bode politično življenje le tedaj v soglasju z avstrijsko temeljno mislijo razvilo, ako se bode varovala zakonito zajamčena avtonomija kraljestev in dežel in pa narodna posest posamičnih narodov in se preprečilo poseganje v posest drugih. Vlada priznava, da bi bila pripravna za napravo narodnega mirú zakonita vredba rabe jezika v šoli, uradu in javnem življenju, pri čemer se bo moralo v polni meri ozirati na pomen nemščine kot sredstva za mejsebojno razumljenje, in sicer tudi za upravne namene. Vlada s

bode prizadevala doseči sporazumljenje mej udeleženi strankami v tem vprašanju in podpirala postavodajno akcijo, opirajočo se na tako sporazumljenje. Dokler se pa tak zakon ne sklene, bode pa vlada — izrecno držeč se svoje kompetence — v svojem administrativnem delokrogu po moči ovirala spremembe narodne posesti. To bode veljalo ravno tako za odločbe svobodnega preudarka, kakor tudi za administrativno judikaturu. V poslednjem slučaju je vezana vlada na veljavne zakone in naredbe in se bode držala, kolikor mogoče, večletne navade. Naše državno življenje pa ne zahteva samo, da se po možnosti izogiblje narodnim preprirom, temveč treba je tudi mirnega razmerja mej posamičnimi veroizpovedanji, družbenimi razredi in državljani. Vlada bode vedno spoštovala verska prepričanja in jih tudi varovala, z vso odločnostjo bode postopala proti vsakim hujskanjem. Vladi se pa zdí potrebno za skupno delovanje udeleženi strank, da se popusté cerkveno-politična vprašanja in zlasti postavodajne obravnave in načelne premembe državnega ljudsko-šolskega zakona. Vlada se bode pri vporabi državnega šolskega zakona ozirala na verska čuvstva prebivalstva v mejah obstoječih zakonov. V prašanih verskih čuvstev priznava pa vlada jedino mnenje dotičnih cerkvenih oblastev za merodajno in bode njih željam v tem oziru v mejah sedanjih zakonov po možnosti vstrezala. Najvišji prestolni govor je že opozoril na to, da so naloge gospodarskega življenja, katere nam nakladajo ne interesi posamičnih strank, temveč skrb za vkupnost, vsled hitrega razvoja sedanosti postale posebno mnogoštevilne in nujne, in je naštel celo vrsto taci stvari. Nekatero dotičnih zakonskih predlog so se že rešile, druge so že v parlamentarni obravnavi, ali se pa še le izdelujejo. S temi stvarmi pa potrebno delovanje na gospodarskem polju nikakor še ni končano. Pridružuje se temu ne le vedno nova in pri vedno rastočih zahtevah v vseh področjih državnega življenja vedno težja in odgovornosti polnejša skrb za ohranjenje in utrjenje ravnotežja v državnem gospodarstvu in pa za uspešno izvršitev vravnave našega denarstva ter pravično razdelitev denarnih bremen. Iz potrebnega in naravnemu razvoju primernega pospeševanja pridobivanja in prometa, potrebe ohranjenja in varstva srednjih stanov v gospodarskem oziru, pospeševanja poravnave socialnih nasprotstev in povzdige slabših družbinih razredov, ter naposled potrebe, z vso resnostjo in oostrostjo upirati se izgredom sebičnosti, ki so škodljivi zdravemu gospodarskemu napredku, izvirajo neprestano nove naloge, katerih vestnemu izpolnjevanju se ne more odtegniti postavodaja in uprava, ki hoče zadoščati zahtevam sedanjih težavnih časovnih razmer. Naposled je potrebno zboljšanje civilnega in kazenskega prava predmet velikim postavodajskim delom. Po tukaj razvitih načelih se bode ravnala vlada. Za to potrebuje trdne parlamentarne podpore. Ker nobena stranka sama ne more dati zadostne podpore, pričakuje vlada, da državoohranjujoče zmerne stranke in poslanci jednakega mišljenja stopijo v zvezo, odobrujočo vladne nazore. Da se pa s tem

zbližanjem zares dobi trdna večina v zbornici poslancev, treba je organa iz njene srede, kateri bi vedno bil v zvezi z vlado in bi vrejal skupno parlamentarne politične zadeve.“

Danes ne bomo obširneje govorili o tem programu. Kaj več povemo drugi pot. Povemo naj le, da nobene stranke ni zadovoljil. Poljski klub ga je vzel na znanje in izrekel, da je pripravljen podpirati vlado, samo hoče vladne predloge še svobodno pretresati in o njih se svobodno odločevati. Hohenwartov klub ga je tudi vzel na znanje, ali proti mnogim točkam izrekel svoje pomislke. Sicer se mu ne zdi potrebno, da bi kaj premenil svoje stališče proti vladi. Levica se je izrekla, da jej glavne točke programa ugajajo, zadovoljna pa ni s tem, kar vlada namerava v šolskem in jezikovnem oziru storiti naredbenim potom in tudi ne odstopi od svoje zahteve zastran izvršitve češkonemške sprave. Poleg tega je levica izrekla, da hoče sodelovati s strankami enakimi po načelih, nikakor pa ne s strankami načelno nejednakimi, to je levica ni za sodelovanje s Hohenwartovim klubom. Grof Taaffe se je najbolj prizadeval, da bi omogočil to sodelovanje, ali sedaj pa vidi, da je vse njegovo laskanje levici bilo zaman. Ni dosti, da je program prikrojil po njeni volji, sedaj hoče, da se njej na ljubo od sebe odrine Hohenwartov klub. Naposled bode pa levica zahtevala od Taaffeja, če bode beračil za njeno milost, da še njej na ljubo odstopi.

Politični pregled.

Nova večina. — Z vladnim programom za novo večino niso zadovoljni niti Poljaki. Vsi poljski listi obsojajo, da se je vlada tako udala levici. Sicer so pa vsi poljski časopisi od prvega do zadnjega proti temu, da bi se postavno priznala kaka prednost nemščini. Ta izjava poljskih listov je nam Slovencem lahko tolažba, kajti brez Poljakov se levičarske želje uresničiti ne dadé.

Ogersko. — Na Ogerskem so se začele približavati nemadarske narodnosti, da se pripravijo za upor proti madjarizaciji. Snuje se poseben odbor, ki bode vodil vse njih politično delovanje. Stopile so v zvezo tudi s hrvatsko opozicijo. Madjari se tega gibanja že boje. Strah je tem večji, ker imajo Madjari sedaj velike težave s cerkveno-političnimi vprašanji. Nekateri madjarski listi so že predlagali, da bi se vlada z Rumuni sporazumela. Na ta način bi se potem razdrla jedinstvo mej nemadarskimi narodnostmi. Rumunski listi pa odgovarjajo, da Rumuni ostanejo solidarni s Slovani. Tudi tukaj ni na mestu, kako posebno sporazumljenje. Vlada naj izvede postavno zagotovljeno enakopravnost, pa je.

Italija. — Kakor so zapleteni v panamsko afero tudi francoski poslanci, tako so v sleparije, ki so se zgodile pri rimski banki zapleteni tudi italijanski poslanci. Generalni ravnatelj bančni, katerega so zaprli je izpovedal, da je poslanec Zerbi od l. 1888—1891 dobil od banke 400.000 frankov. Tudi razni ministerski predsedniki so po njegovem izpovedanju dobili mnogo od banke v politične namene. — Liki panamski aferi na Francoskem preiskala bo še morda tudi to zadevo posebna parlamentarna komisija.

Francija. — Kazenska pravda proti podjetnikom panamskega prekopa bode skoraj dokončana. — Zbornica poslancev